

УДК: 339.543.622

ПОГЛИБЛЕНІ ТА РОЗШИРЕНІ МИТНІ СОЮЗИ В СУЧАСНОМУ СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Шворак Л. О.

Кандидат економічних наук, асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. Міжнародна торгівля в останнє десятиліття набула комплексного характеру та відзначається більшим рівнем відкритості та меншим рівнем дискримінації. В той же час, варто відзначити тенденції у змінах регіональних торговельних угруповань, наслідком яких є реципроникність економік країн-учасниць. Серед інших, важливою тенденцією таких змін є тенденція до поглиблення характеру та розширення сфери дії регіональних торговельних угод. Сучасні регіональні торговельні угоди набувають комплексного характеру, є всеосяжними і стосуються не лише скасування торговельних бар'єрів, а також і питань відкриття ринків у сфері торгівлі послугами, у інвестиційній сфері, сфер конкурентної політики, торговельної взаємодопомоги, державних закупівель, інтелектуальної власності, електронної комерції, гармонізації стандартів та, в деяких випадках, сфер праці та захисту навколишнього середовища. В науковій літературі часто розглядаються випадки поглиблених або розширених зон вільної торгівлі. В той же час, ускладнення характеру та розширення сфери дії на практиці стосується не лише такого етапу інтеграції як зона вільної торгівлі.

Регуляторна конвергенція сучасних митних союзів виходить за рамки спільної торговельної політики по відношенню до третіх країн, внаслідок чого з'являється новий феномен – поглиблений та розширений митний союз. Розширеним є митний союз, який передбачає лібералізацію руху в межах союзу всіх факторів виробництва. Поглиблений митний союз відзначається більш високим рівнем регуляторної конвергенції країн-учасниць. Найбільш поширеними сферами спільного регулювання сучасних митних союзів є: енергетична, інвестиційна, сільське господарство, конкуренція, трудова міграція, інтелектуальна власність, соціальна політика та регулювання діяльності малого та середнього бізнесу. Існування сучасних поглиблених та розширених митних союзів полегшує умови товарообміну між країнами та є стимулом для посилення координації всіх аспектів діяльності країн-учасниць. Регіоналізація стандартів та уніфікація регуляторних норм призводить до збільшення обсягів торгівлі товарами, що в свою чергу має наслідком ефекти створення торгівлі. В той же час такі заходи мають наслідком зменшення експорту до країн з іншими стандартами та нормами, а відповідно і до ефекту відхилення торгівлі, що негативно впливатиме на добробут країн в цілому.

Ключові слова: митний союз, поглиблений митний союз, розширений митний союз, регіональні торговельні угруповання, міжнародна торгівля.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля в останнє десятиліття набула комплексного характеру та відзначається більшим рівнем відкритості та меншим рівнем дискримінації. В той же час, варто відзначити тенденції у змінах регіональних торговельних угруповань, наслідком яких є реципроникність економік країн-учасниць. До останніх, крім тенденції до зростання кількості регіональних торговельних угруповань, можна від-

нести укладення міжрегіональних торговельних угод (наприклад, угоди між країнами ЄС та країнами Латинської Америки, ЄС та США, країнами Перської Затоки та ін.), поєднання в деяких інтеграційних угрупованнях елементів різних етапів інтеграції, зміни механізмів участі країн у декількох регіональних торговельних угрупованнях одночасно, вплив політичної асиметрії країн-учасниць регіонального торговельного угруповання на визначення принципових положень функціонування такого угруповання, а також відсутність позитивних торговельних ефектів після створення угруповання. Ще однією тенденцією є укладення всередині вже існуючої регіональної торговельної угоди окремих двосторонніх угод між країнами-учасницями, внаслідок чого всередині угруповання виникає ускладнений режим регулювання торгівлі.

Окремо, варто відзначити тенденцію до поглиблення характеру та розширення сфери дії регіональних торговельних угод. Сучасні регіональні торговельні угоди набувають комплексного характеру, є всеосяжними і стосуються не лише скасування торговельних бар'єрів, а також і питань відкриття ринків у сфері торгівлі послугами, у інвестиційній сфері, сфер конкурентної політики, торговельної взаємодопомоги, державних закупівель, інтелектуальної власності, електронної комерції, гармонізації стандартів та, в деяких випадках, сфер праці та захисту навколишнього середовища. В науковій літературі часто розглядаються випадки поглиблених або розширених зон вільної торгівлі. В той же час, ускладнення характеру та розширення сфери дії на практиці стосується не лише такого етапу інтеграції як зона вільної торгівлі. Сучасний розвиток світового господарства передбачає появу також і поглиблених та розширених митних союзів, механізми дії яких наразі не є широко дослідженими.

Мета статті – проаналізувати особливості механізмів сучасних поглиблених та розширених митних союзів у світовому господарстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розширення характеру та поглиблення сфери регіональних торговельних угод є достатньо дослідженим у сучасній науковій літературі. Серед авторів, які займалися дослідженням поглиблення сфери дії та розширення характеру зон вільної торгівлі, варто виокремити Дж. Орефіса, Н. Рока, Н. Бірдсела, Р. З. Лоренса, С. Л. Баєра, Дж. Бергстранда, К. Багвела, Р. Штайгера, О. Шниркова, І. Бураковського, В. Сіденко та ін. [1; 2; 3; 4]. Ці автори у своїх публікаціях здебільшого описують сфери спільного регулювання зони вільної торгівлі та механізми за допомогою яких відбувається таке регулювання, а також наслідки розширення характеру та поглиблення сфери дії зони вільної торгівлі для країн-учасниць зон вільної торгівлі.

Основні результати дослідження. Регуляторна конвергенція сучасних митних союзів також виходить за рамки контролю над рухом товарів та спільної торговельної політики по відношенню до третіх країн. Так, до сфер регулювання у митних союзах в останні роки можна віднести конкурентну політику, інтелектуальну власність, інвестиційні заходи, енергетичну політику, санітарні та фітосанітарні заходи, захист довкілля, трудові та міграційні відносини, відмивання грошей, боротьбу з тероризмом та інші сфери, які зазвичай відносять до більш високих рівнів інтеграції.

Яскравим прикладом розширення сфери регулювання у митному союзі є Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану. Так, у спільному регулюванні країн-учасниць цього Митного союзу знаходяться такі сфери, як: конкурентна політика (Угода країн-учасниць про єдине митно-тарифне регулювання від 25 січня 2008 року); санітарна та фітосанітарна сфери (Угоди митного союзу із санітарних та фітосанітарних заходів від 11 грудня 2009 року); відмивання грошей та боротьба з тероризмом (Угода про протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму при переміщенні готівкових

грошових коштів та (або) грошових інструментів через митний кордон митного союзу від 19 грудня 2011 року); інтелектуальна власність (Угода з єдиних принципів регулювання у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності від 9 грудня 2010 року); трудові та міграційні відносини (Угода про співпрацю країн-учасниць із протидії нелегальній трудовій міграції з третіх країн від 19 листопада 2010 року).

Крім того, 2 лютого 2012 року набув чинності договір між Росією, Білоруссю та Казахстаном щодо створення єдиного постійно діючого органу регулювання Митного союзу з наднаціональними повноваженнями – Євразійської економічної комісії. Відповідно до положень цього договору Євразійська економічна комісія має повноваження щодо здійснення діяльності у наступних сферах: митно-тарифне та нетарифне регулювання; митне адміністрування; технічне регулювання; санітарні, ветеринарні та фітосанітарні сфери; зарахування та розподіл імпортованих мит; встановлення торговельних режимів по відношенню до третіх країн; статистика зовнішньої взаємної торгівлі; макроекономічна політика; конкурентна політика; промислове та сільськогосподарське субсидування; енергетична політика; природні монополії; державні закупівлі; взаємна торгівля послугами та інвестиції; транспорт та перевезення; валютна політика; охорона та захист результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації товарів та послуг; трудова міграція; фінансові ринки та інші сфери [5].

З наведеного вище переліку сфер регулювання Євразійської економічної комісії чітко видно, що Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану значно виходить за рамки класичного визначення митного союзу і є розширеним та поглибленим. Розширення та поглиблення механізмів регулювання та сфер дії має місце і у випадку інших чинних митних союзів.

Так, наприклад, взаємне регулювання інвестиційної сфери має місце у Економічному співтоваристві країн Східної та Південної Африки (КОМЕСА), в рамках якого укладена Угода про створення спільної інвестиційної зони КОМЕСА. Ця зона регулюється Регіональним інвестиційним комітетом КОМЕСА і є інструментом для збільшення інвестиційних потоків в рамках країн-учасниць [6].

Спільне регулювання інвестиційної сфери передбачено також Модельним кодексом інвестування Східноафриканського співтовариства та двома документами в рамках Андського співтовариства: Стратегія розвитку інвестицій Андського співтовариства та Рішення Комісії Андського співтовариства № 291 «Спільний інвестиційний режим» [7]. Економічним співтовариством країн Західної Африки з метою регулювання сфери інвестицій створено Банк країн-учасниць з інвестицій та розвитку.

Крім інвестиційної сфери, сучасні митні союзи застосовують спільне регулювання в енергетичній, соціальній, фінансовій, трудовій та міграційній сферах, а також у сферах сільського господарства, природних ресурсів, інфраструктури, інтелектуальної власності, конкуренції, промислового виробництва, кліматичних змін, попередження катастроф та допомоги у разі їх настання, регулювання наркотрафіку та ін. Розглянемо механізми регулювання у кожній сфері окремо.

Регулювання енергетичної сфери відбувається в: Економічному співтоваристві країн Східної та Південної Африки (Енергетична програма КОМЕСА) [6]; Східноафриканському співтоваристві (Програма поновлення джерел енергії, збереження та раціонального використання енергії); Андському співтоваристві (Рішення № 536 Комісії Андського співтовариства «Загальні умови субрегіональної взаємодії у сфері обміну електрикою», План дій Ради міністрів Андського співтовариства у сфері енергетики, електрики, вугілля та копалень) [7]; Карибському співтоваристві (Програма КАРІКОМ з розвитку та віднов-

лення енергетики) [8]; Економічному співтоваристві країн Західної Африки (Стаття 28 Угоди про створення ЕКОВАС). Метою угод з регулювання енергетики країн-учасниць вищезазначених митних союзів є ефективний розвиток сфери, розвиток нових форм енергетики, таких як сонячна та вітрова енергетика, гармонізація національних стандартів, стратегій виробництва та розвитку енергетики, а також розробка підґрунтя для інтенсифікації торгівлі та обміну енергетикою всередині угруповання.

Регулювання сфери сільського господарства має місце в: Економічному співтоваристві країн Східної та Південної Африки (Обов'язкова програма з розвитку сільського господарства країн Африки) [6]; Андському співтоваристві (Рішення Спеціальної групи з питань торгівлі рисом Андського співтовариства № 455, Постанова Спеціальної групи з питань виробництва та торгівлі цукру Андського співтовариства № 376) [7]; Карибському співтоваристві (Програма з розвитку агробізнесу, яка є структурною одиницею Карибської програми з підтримки інтеграції) [8]; Південно-Африканському митному союзу (Стаття 39 Угоди ПАМС 2002); Спільному ринку країн Південної Америки (Відносини з виробництва та торгівлі продукції регулюється Спеціальними зборами МЕРКОСУР з питань сільського господарства) [9]; Розширення регулювання у сфері сільського господарства має місце в країнах-учасниках вищезазначених митних союзів переважно з метою збільшення регіонального виробництва та торгівлі сільськогосподарською продукцією, а також задля розширення агроекспорту до третіх країн.

Сфера конкуренції набуває спільного регулювання країн-учасниць наступних митних союзів: Андського співтовариства (Рішення Комісії Андського співтовариства № 608 про ринкові засади конкуренції; Рішення Комісії Андського співтовариства № 456 про демпінг; Рішення Комісії Андського співтовариства № 457 про субсидії) [7]; Південно-Африканського митного союзу (Стаття 40 та стаття 41 Угоди ПАМС 2002). Характерними для країн-учасниць вищезазначених митних союзів є встановлення механізмів регулювання засад існування та обмеження конкуренції.

Спільне регулювання трудової міграції та міграційної політики має місце в наступних митних союзах: Андське співтовариство (Рішення Ради міністрів закордонних справ № 503; Постанова Генерального секретаріату Андського співтовариства № 527; Рішення Трудової міграційної служби Андського співтовариства № 545 про забезпечення соціальних гарантій трудовим мігрантам країн-учасниць) [7]; Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану (Програма зайнятості 2020; Угода про співробітництво з протидії нелегальній трудовій міграції з третіх країн; Угода про правовий статус трудових мігрантів та членів їх сімей); Спільний ринок країн Південної Америки (сфера регулюється Спеціалізованим форумом з питань міграції МЕРКОСУР) [9]. Метою регулювання сфери міграції країн-учасниць митних союзів є встановлення засад міграційної політики країн-учасниць та забезпечення певного рівня гарантій трудовим мігрантам.

Сфера захисту навколишнього середовища також знаходиться у спільному регулюванні країн-учасниць: Андського співтовариства (Постанова Андської Організації із захисту навколишнього середовища) [7]; Економічного співтовариства країн Західної Африки (Політика стану довкілля ЕКОВАС). До сфери спільного регулювання захисту навколишнього середовища країн-учасниць митних союзів відносяться застереження у сфері електрифікації, забруднення навколишнього середовища, ефективного використання природних ресурсів, вплив використання останніх на екологічний стан країн-учасниць та зміни кліматичних умов.

Проблема змін кліматичних умов відноситься до сфери регулювання в наступних митних союзах: Економічному співтоваристві країн Східної та Південної Африки (Загальна

програма розвитку сільського господарства країн КОМЕСА) [6]; Карибському співтоваристві (Програма адаптації до змін клімату) [8].

Спільне регулювання у сфері соціальної політики має місце в: Економічному співтоваристві країн Східної та Південної Африки (Декларація КОМЕСА з приводу статевої політики, Мультисекторальна програма КОМЕСА з усунення в регіоні ВІЛ/СНІДу) [6]; Карибському співтоваристві (Програма протидії ВІЛ/СНІДу в Карибському регіоні) [8]; Економічному співтоваристві країн Західної Африки (Стаття 63 Переглянутої Угоди ЕКОВАС про жінок та розвиток, Рекомендації зборів міністрів з питання жінок країн-учасниць ЕКОВАС, стаття 6 Угоди про ЕКОВАС про підтримку та розвиток організацій, членами яких є молодь та жінки). Основною метою спільного регулювання соціальної сфери країн-учасниць митних союзів є захист прав та свобод молоді, жінок та осіб похилого віку, розробка гендерної політики, запровадження заходів по боротьбі із ВІЛ/СНІДом, а також мобілізація ресурсів задля подолання проблем у соціальній сфері в регіоні.

Крім вищезазначених сфер у спільному регулюванні сучасних поглиблених митних союзів також знаходиться: питання інтелектуальної власності (Рішення Комісії Андського співтовариства № 486 про створення спільної системи інтелектуальної власності у сфері виробництва, Рішення Комісії Андського співтовариства № 351 про спільний режим авторського права та споріднених прав, Рішення Комісії Андського співтовариства № 345 про режим захисту прав власників нових сортів рослин, Рішення Комісії Андського співтовариства № 391 про загальний режим доступу до генетичних ресурсів); протидія наркотрафіку (Постанова Андського співтовариства з контролю над хімічними речовинами, що використовуються для нелегального продажу наркотиків та психотропних речовин); регулювання діяльності малого та середнього бізнесу (План Андської технологічної інновації, затверджений Субрегіональним комітетом із малого та середнього виробництва); попередження катастроф та допомога у разі їх настання (Андська стратегія з попередження катастроф та допомоги у разі їх настання, Проект підтримки попередження катастроф в Андському співтоваристві (PREDECAN)); питання миру та безпеки (Андський статут миру та безпеки, затверджений Комісією Андського співтовариства); сфера телекомунікацій (Рішення Департаменту телекомунікацій Комісії Андського співтовариства № 462 про лібералізацію у сфері телекомунікаційних послуг) та ін. [7].

Сучасні митні союзи також відзначаються поглибленням повноважень, тобто створенням наднаціональних органів та інституцій до повноважень яких належать питання, що виходять за рамки суто скасування торговельних бар'єрів. Крім вже розглянутих наднаціональних органів, створених у Митному союзу Росії, Білорусі та Казахстану, такі органи вже створені і у інших митних союзах.

Для прикладу розглянемо Східноафриканське співтовариство. До структури органів цього митного союзу належать Саміт членів урядів країн-учасниць САС та Рада Міністрів країн-учасниць САС. Рішення цих органів є обов'язковими для виконання в рамках митного союзу. Крім того, повноваження щодо прийняття рішень у різних сферах належать секторальним радам, які функціонують при Раді Міністрів країн-учасниць САС. Рішення таких секторальних рад є також обов'язковим для виконання країн-учасниць САС.

Поглиблення митного союзу має місце і в Андському співтоваристві. Головним органом цього митного союзу є Рада президентів країн-учасниць Андського співтовариства. В той же час, в рамках митного союзу діє Андська рада з питань зовнішніх відносин та Комісія Андського співтовариства. До повноважень останньої є прийняття рішень в інвестиційній та енергетичній сферах, у сфері сільського господарства, конкуренції, трудової міграції ті міграційної політики, щодо захисту навколишнього середовища, прав інтелек-

туальної власності, регулювання наркотрафіку, регулювання діяльності малого та середнього бізнесу, попередження катастроф, питань безпеки та миру, телекомунікацій, тощо. Рішення вищезазначених органів Андського співтовариства є обов'язковими до виконання в країнах-учасниках митного союзу [7].

Схожа структура має місце у Спільному ринку країн Південної Америки. У цьому митному союзі існують два основні органи, а саме Рада спільного ринку та Група спільного ринку. Рішення цих органів є обов'язковими для виконання та приймаються за поданням спеціальних комісій. Крім того, в рамках митного союзу також діє Комісія з торгівлі МЕРКОСУР та Адміністративний секретаріат. Рішення цих органів також є обов'язковими [9].

Іншим прикладом форми розширення митних союзів є Карибське співтовариство та Економічне співтовариство країн Західної Африки. Ці митні союзи мають основні органи (Рада представників урядів країн-учасниць КАРІКОМ та Рада Міністрів КАРІКОМ – для Карибського співтовариства та Комісія ЕКОВАС і Рада представників урядів країн-учасниць ЕКОВАС – для Економічного співтовариства країн Західної Африки). Рішення цих органів є обов'язковими для виконання в країнах-учасниках митних союзів і формуються на основі пропозицій комітетів, що функціонують при цих органах.

Варто зазначити, що сучасні митні союзи передбачають меншу кількість сфер спільного регулювання в порівнянні з сучасними зонами вільної торгівлі. До сфер, що є предметом спільного регулювання в сучасних зонах вільної торгівлі та не є такими в сучасних митних союзах, можна віднести регулювання руху капіталу, захисту споживача, зближення законодавства, громадянський захист, регулювання надання віз та притулку, ядерної безпеки, інформаційного суспільства, статистики, тощо. Таке явище можна пояснити відмінністю у структурах інтеграційних об'єднань зон вільної торгівлі та митних союзів.

Висновки. Регуляторна конвергенція сучасних митних союзів виходить за рамки спільної торгівельної політики по відношенню до третіх країн, внаслідок чого з'являється новий феномен – поглиблений та розширений митний союз. Розширеним є митний союз, який передбачає лібералізацію руху в межах союзу всіх факторів виробництва. Поглиблений митний союз відзначається більш високим рівнем регуляторної конвергенції країн-учасниць. Найбільш поширеними сферами спільного регулювання сучасних митних союзів є: енергетична, інвестиційна, сільське господарство, конкуренція, трудова міграція, інтелектуальна власність, соціальна політика та регулювання діяльності малого та середнього бізнесу. Існування сучасних поглиблених та розширених митних союзів полегшує умови товарообміну між країнами та є стимулом для посилення координації всіх аспектів діяльності країн-учасниць. Регіоналізація стандартів та уніфікація регуляторних норм призводить до збільшення обсягів торгівлі товарами, до яких відносяться такі стандарти та норми, що в свою чергу має наслідком ефекти створення торгівлі від укладення такого митного союзу. В той же час такі заходи мають наслідком зменшення експорту до країн з іншими стандартами та нормами, а відповідно і до ефекту відхилення торгівлі, що негативно впливатиме на добробут країн в цілому.

Список використаної літератури

1. Birdsall N. Deep integration and trade agreements: good for developing countries/ N. Birdsall, R. Lawrence, Z. I. Kaul, I. Grunberg, M. Stern (eds.)// *Global Public Goods: International Cooperation in the 21st century.* – New York Oxford: Oxford University Press. – 1999. – P. 128-151.

2. Baier S. L. Economic determinants of free trade agreements/S. L. Baier, J. H. Bergstrand// Journal of International Economics 64 (1). – 2004. – P. 29-63.
3. Bagwell K. Multilateral tariff cooperation during the formation of customs unions/ K. Bagwell, R. W. Staiger// Journal of International Economics 42 (1-2). – 1997. – P. 91-123.
4. Шнирков О. І. Закономірності формування зон вільної торгівлі у світовій економіці та ЄС/ О. І. Шнирков. – Актуальні проблеми міжнародних відносин. – ІМВ, 2008. – С. 24-37.
5. Договор о Евразийской экономической комиссии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tsouz.ru/MGS/18-1111/Documents/%D0%94%.pdf>.
6. Економічне співтовариство країн Східної та Південної Африки [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт – Режим доступу: <http://www.comesa.int/>.
7. Андське співтовариство [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт – Режим доступу: <http://www.comunidadandina.org/endex.htm>.
8. Карибське співтовариство [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт – Режим доступу: <http://www.caricom.org/index.jsp>.
9. Спільний ринок країн Південної Америки [Електронний ресурс]: Офіційний сайт – Режим доступу: <http://www.mercosur.int/>.

DEEP AND COMPREHENSIVE CUSTOMS UNIONS IN MODERN WORLD ECONOMY

Shvorak L. O.

Ph.D. in Economics, Teaching Assistant of the Department of World Economy and International Economic Relations of Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Abstract. *International trade in the last decade is more open and less discriminative. At the same time, tendencies in changes of regional trade agreements provide reciprocity of the economies of member countries. Among such changes one should mention tendency for deepening of character and widening of application spheres of regional trade agreements. Modern regional trade agreements acquire complex character, are comprehensive and deal not only with cancellation of tariff barriers but also with issues of markets opening in trade of services, investment sphere, with competition, trade assistance, governmental purchases, intellectual property, electronic commerce, standards harmonization, and in some cases with mutual regulation of labor markets and mutual environmental protection. In modern scientific literature cases of deep and comprehensive free trade agreements are widely observed. At the same time, complexity of character and widening of the application sphere applies not only to such integration phase as free trade agreement.*

Regulatory convergence of modern customs unions is also beyond mutual trade policy with the third countries. Therefore, we observe a new phenomenon – deep and comprehensive customs union. Comprehensive customs union provides liberalization of all production factors within the union. Deep customs union distinguishes by higher level of regulatory convergence of member countries. Most common spheres of mutual regulation of modern customs unions are energy, investments, agriculture, competition, labor migration, intellectual property, social policy and regulation of small and medium business activities. Existence of modern deep and comprehensive customs unions facilitates conditions of goods exchange between countries and drives coordination of all aspects of activities of member countries. Regionalization of standards and unification of regulatory norms provides the increase of the volumes of trade between countries and though leads to the appearance of effects of trade creation. At the same time, such measures lead to the decrease of export to countries with different standards and norms and respec-

tively to the effect of trade diversion, which negatively influences general welfare of the country.

Key words: *customs union, deep customs union, comprehensive customs union, regional trade agreements, international trade.*

Referances

1. Birdsall N. Deep integration and trade agreements: good for developing countries/ N. Birdsall, R. Lawrence, Z. I. Kaul, I. Grunberg, M. Stern (eds.)// Global Public Goods: International Cooperation in the 21st century. – New York Oxford: Oxford University Press. – 1999. – P. 128-151.
2. Baier S. L. Economic determinants of free trade agreements/S. L. Baier, J. H. Bergstrand// Journal of International Economics 64 (1). – 2004. – P. 29-63.
3. Bagwell K. Multilateral tariff cooperation during the formation of customs unions/ K. Bagwell, R. W. Staiger// Journal of International Economics 42 (1-2). – 1997. – P. 91-123.
4. Shnyrkov O.I. Zakonomirnosti formuvannia zon vilnoi torgivli u svitoviy ekonomici ta ES/ O.I. Shnyrkov. – Aktualni problemi mizhnarodnih vidnosin. – IMV, 2008. – S. 24-37.
5. Dogovor o Evraziyskoy ekonomicheskoy komissii [Elektroniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.tsouz.ru/MGS/18-1111/Documents/%D0%94%.pdf>.
6. Ekonomichne spivtovaristvo krain Shidnoi ta Pivdennoi Afrki [Elektroniy resurs]: Oficiyniy sait. – Rezhim dostupu: <http://www.comesa.int>.
7. Andske spivtovaristvo [Elektroniy resurs]. – Oficiyniy sai.t – Rezhim dostupu: <http://www.comunidadandina.org/endex.htm>.
8. Karibske spivtovaristvo [Elektroniy resurs]. – Oficiyniy sait. – Rezhim dostupu: <http://www.caricom.org/index.jsp>.
9. Spilniy rinek krain Pivdennoi Ameriki [Elektroniy resurs]: Oficiyniy sait. – Rezhim dostupu: <http://www.mercosur.int/>.

УГЛУБЛЕННЫЕ И РАСШИРЕННЫЕ ТАМОЖЕННЫЕ СОЮЗЫ В СОВРЕМЕННОМ МИРОВОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Шворак Л. А.

Кандидат экономических наук, ассистент кафедры мирового хозяйства и международных экономических отношений Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. *Международная торговля в последнее десятилетие приобрела комплексный характер и отмечается большим уровнем открытости и меньшим уровнем дискриминации. В то же время, стоит отметить тенденции в изменениях региональных торговых объединений, следствием которых является реципрокность экономик стран-участниц. Среди прочего, важной тенденцией таких изменений является тенденция к углублению характера и расширения сферы действия региональных торговых соглашений. Современные региональные торговые соглашения приобретают комплексный характер, являются всеобъемлющими и касаются не только отмены торговых барьеров, но также и вопросов открытия рынков в сфере торговли услугами, в инвестиционной сфере, сфер конкурентной политики, торговой взаимопомощи, государственных закупок, интеллектуальной собственности, электронной коммерции, гармонизации стандартов и, в некоторых случаях, сфер труда и защиты окружающей среды. В научной литературе часто рассматриваются случаи углубленных и расширенных зон свободной торговли. В то же время, усложнение характера и расширение сферы деятельности на практике касается не только такого этапа интеграции как зона свободной торговли.*

Регуляторная конвергенция современных таможенных союзов выходит за рамки совместной торговой политики по отношению к третьим странам, в следствие чего появляется новый феномен – углубленный и расширенный таможенный союз. Расширенным

таможенним союзом является такой союз, который предусматривает либерализацию движения внутри союза всех факторов производства. Углубленный таможенный союз отмечается более высоким уровнем регуляторной конвергенции стран-участниц. Наиболее распространенными сферами совместного регулирования современных таможенных союзов являются: энергетика, инвестиционная сфера, сельское хозяйство, конкуренция, трудовая миграция, интеллектуальная собственность, социальная политика и регулирование деятельности малого и среднего бизнеса. Существование современных углубленных и расширенных таможенных союзов облегчает условия товарооборота между странами и является стимулом для усиления координации всех аспектов деятельности стран-участниц. Регионализация стандартов и унификация регуляторных норм приводит к увеличению объёмов торговли товарами, что с свою очередь ведет к появлению эффектов создания торговли. В то же время такие меры приводят к уменьшению экспорта в страны с другими стандартами и нормами, и, следовательно, к эффекту отклонения торговли, что негативно влияет на благополучие стран в целом.

Ключевые слова: таможенный союз, углубленный таможенный союз, расширенный таможенный союз, региональные торговые объединения, международная торговля.